

Centralt for planlægningen af Danmarks arealer er Danmarks Arealinformation

Serena Pilunnguaq Sørensen, Danmarks Miljøportal

Abstract

Danmarks Miljøportal lancerer en helt ny og forbedret version af Danmarks Arealinformation. Danmarks Arealinformation samler de vigtigste data om Danmarks arealanvendelse. Platformen er med 100.000 brugere blevet det centrale værktøj for de mange faggrupper, der arbejder med arealanvendelsen i landet. Bredden i brugerskaren og det stigende antal planer for Danmarks begrænsede areal betød, at platformen trængte til en opgradering for fortsat at opfylde behovene hos brugerne af løsningen. Med den nye version af Danmarks Arealinformation har vi skabt en mere brugervenlig platform med markant flere datasæt samtidig med, at brugernes individuelle behov prioriteres. Lettilgængelige data om arealanvendelsen er centralt i det store beslutningsarbejde, Danmark ser ind i i forhold til at planlægge fremtidens arealanvendelse. Ifølge blandt andre Concito er planlægning af arealanvendelsen et centralt element i Danmarks mål for den grønne omstilling.

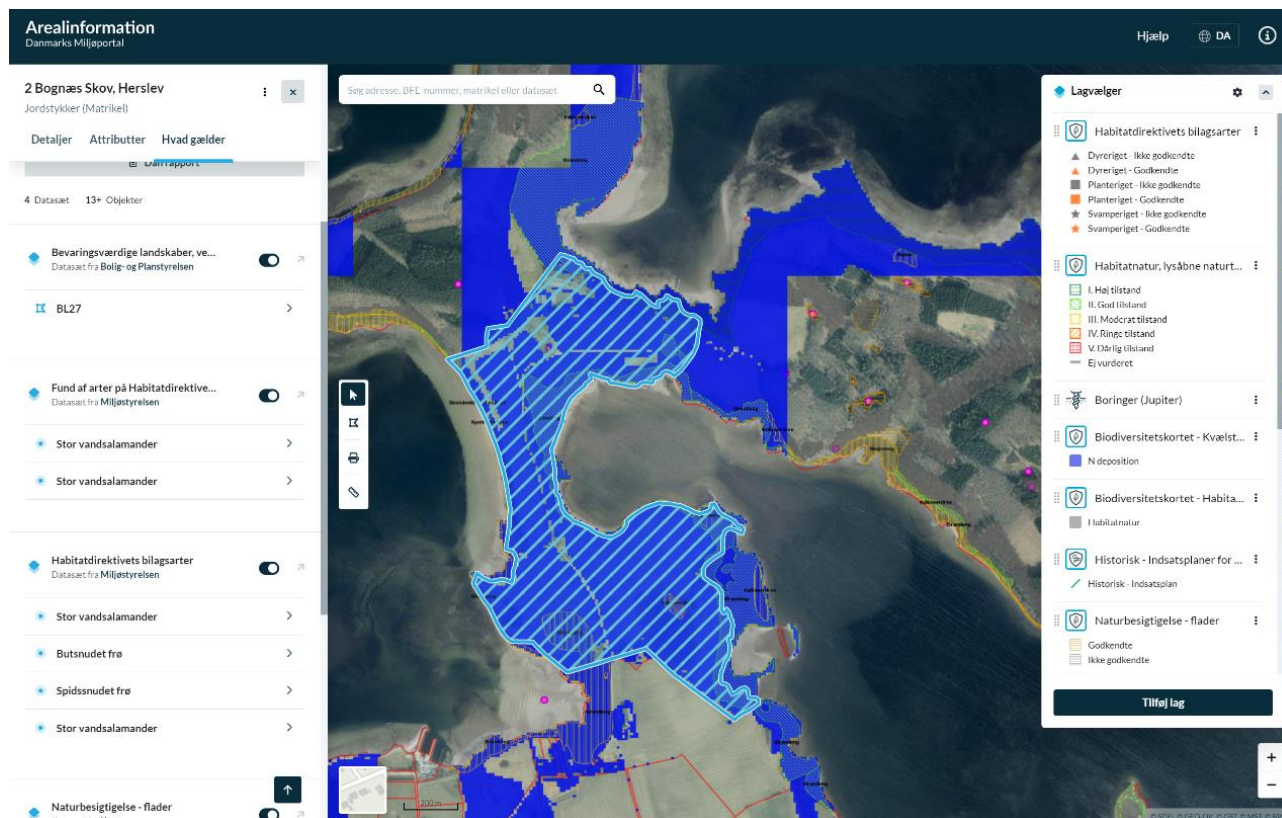
Keywords: Arealforvaltning, Danmarks Arealinformation, miljø- og arealplanlægning, Geografisk Informationssystem (GIS), brugervenlig dataadgang.

1. Danmarks Arealinformation: Gør det komplekse mere simpelt

Den store bredde blandt de nu 100.000 brugere af Danmarks Arealinformation stiller nye krav til platformen. Det har betydning for både skalering, fleksibilitet og ikke mindst brugervenlighed. Målet med den nye version er at give hver brugergruppe en forbedret og mere tilpasset oplevelse, der afspejler deres unikke behov. Den nye platform er således et helt nyt Danmarks Arealinformation, som er bygget op igen fra bunden hen over de sidste par år baseret på et intensivt arbejde med bedre og mere effektiv datadeling. Arbejdet har taget udgangspunkt i et af hovedområderne i Danmarks Miljøportals strategi – "bedre og mere effektiv datadeling" – og det har betydet, at hele strukturen for dataudstillingen er blevet kraftigt opgraderet gennem de seneste år.

Da Danmarks areal er begrænset, og kampen om anvendelsen af arealerne er spidset til, har Danmarks Arealinformation næppe på noget tidspunkt været mere relevant end nu. Systemet indeholder nemlig en række data om arealerne i Danmark fra både eksterne kilder og fra de fællesoffentlige systemer om natur og miljø, som findes hos Danmarks Miljøportal. Danmarks Arealinformation har frem til nu indeholdt ca. 260 forskellige kortlag, men med opdateringen bliver der adgang til mere end 350 kortlag. Disse kortlag findes i Danmarks Miljøportals databutik, hvor vi løbende arbejder på at samle og udstille alle de offentlige miljødata, som er relevante for brugerne af Danmarks Arealinformation.

Den opdaterede version af systemet repræsenterer i det hele taget et skift i vores fokus for platformen: Danmarks Arealinformation går fra bl.a. at indeholde avanceret GIS-funktionalitet til at være mere målrettet, brugerorienteret og intuitivt, hvor man skal bruge færre klik for at foretage søgninger og forespørgsler. Fx kan man med meget få klik foretage en overlapsanalyse i et selvvalgt område med valgte datasæt. Herved foretages hurtigt en søgning ned i de valgte data og resultaterne opdateres i forhold til de valgte informationer, se Figur 1.

Figur 1: Overlapsanalyse foretaget i det nye Danmarks Arealinformation. Kortet viser søgeområdet og i venstre side ses analysens resultater. Sådan ser man hurtigt, om et område indeholder fx beskyttede naturområder, artsregistreringer eller jordforurening.

Udfordringen i forhold til den nye version har hovedsageligt været balancen mellem brugervenlighed og den ekstra kompleksitet, der opstår ved at tilføje endnu flere data og kortlag. Med så mange forskellige brugere er det afgørende, at platformen forbliver intuitiv og let at navigere i, selvom den indeholder enorme mængder af information.

Udover adgang til flere kortlag tænkes Danmarks Arealinformation også sammen med Danmarks Miljøportals systemer til udstilling af dybe data, fx kemianalyser og artsobservationer. Målet er at skabe en sammenhængende brugerrejse på tværs af Danmarks Arealinformation og de øvrige udstillingsplatforme: *Miljødata*, *Naturdata*, *Arealdata* og *Miljøvurderinger*, hvor brugerne nemmere kan skifte mellem forskellige platforme, når de har behov for det.

Men brugervenligheden kommer på bekostning af de mere avancerede GIS-værktøjer, som før var i løsningen. Så vi går fra at tilbyde et væld af GIS-værktøjer til en mindre avanceret løsning.

Til gengæld tilbyder vi et nyt plugin til QGIS, så brugere med avancerede behov, og som gerne vil arbejde med data i et mere komplekst GIS-setup, kan arbejde med de mange data direkte i QGIS. Plugin'et kan installeres i QGIS, og hermed får man adgang til hele lagvælgerens indhold direkte i sin egen QGIS. Plugin'et kan let findes i QGIS, hvor man normalt henter sine plugins, og hedder "DMP Datakatalog".

2. Flere data – sådan undgår vi datakaos

Her i Danmarks Miljøportal integrerer vi løbende flere datasæt, så de automatisk bliver tilgængelige i lagvælgeren og dermed i Danmarks Arealinformation, så snart de er klargjort. Før i tiden var denne proces omstændelig og medførte lang ventetid fra det tidspunkt, hvor datasættene var ønsket af brugerne eller blev offentliggjort, til de faktisk var tilgængelige. Men nu kan vi opdatere, tilpasse og justere data uden den tidligere kompleksitet. Desuden arbejder vi på at forbedre metadata for alle datasæt, og disse opdateringer vil også blive tilgængelige i Arealinformation via databutikken.

Med så mange datasæt at vælge imellem, bliver det vigtigt at overholde en klar og tydelig governance-proces ved håndteringen for at sikre, at de enkelte datasæt skaber værdi og er brugbare. Det har vi stort fokus på, og vi har opskaleret arbejdet i forhold til vores datakatalog og databutik. Vores skrækszenarie ville være, hvis brugerne oplevede et datakaos, hvor de ikke kunne finde rundt imellem de mange forskellige datasæt og kortlag.

Det gør vi meget for at undgå og sørger i stedet for, at vi får bragt de mange datasæt i spil og skaber mere værdi ved at give mulighed for at sammenstille og analysere på mange forskellige datasæt på tværs af miljøområder, ansvarlige myndigheder og registreringsformål. I det arbejde er det vigtigt, at metadatainformationer som kvalitet, dataansvar og beskrivelser er retvisende og lettilgængelige, og det har vi også sørget for med den nye løsning.

Vi har desuden gjort meget ud af at forbedre vores overvågning og monitorering af servicetilgængeligheden. Både tjenester fra Miljøportalens egne fagsystemer, som fx Naturdatabasen, men også alle tjenester, som vi henter fra eksterne kilder, monitoreres. I det nye Danmarks Arealinformation ses det tydeligt, hvis der er udfald i tjenesten, og hvornår den sidst var tilgængelig. Det gør arbejdet med de mange data gennemskeligt, og det skal medvirke til at sikre, at beslutninger træffes på et sikkert og oplyst grundlag.

Metadata er også et område, vi har kigget meget på. Parterne bag Miljøportalen, som leverer data til de fællesoffentlige systemer, vil i den kommende tid arbejde mere på at forbedre metadata-beskrivelserne for datasættene, så forklaringerne bliver endnu mere finpudsede og nøjagtige i beskrivelserne.

3. Baggrund: Overplanlagte arealer giver stigende efterspørgsel på arealdata

Det er ikke kun, fordi Danmarks Arealinformation har mange brugere, at platformen har brug for en opgradering. De mange faggrupper og brancher, der arbejder med arealforvaltning i Danmark, har også svære vilkår. Teknologirådet var i 2017 de første til at hejse flaget for, at der er planer for 140 procent af Danmarks arealer, og planerne derfor overgår landets areal. Pladsen er begrænset, og landskaberne er allerede i brug.

Concito understregede i deres 2023-rapport: "Danmarks Arealer – Danmarks Fremtid", at udfordringen fortsætter, da klima og energi står endnu højere på dagsordenen. Statsminister Mette Frederiksen fremhævede under Folketingets åbning også nogle af de problemer, der opstår som følge af de knappe arealer: Dyre og lange forsinkelser af vedvarende energiprojekter i en tid, hvor der tales om både klimakrise, miljøkrise og biodiversitetskrise.

For vi skal bruge land til vedvarende energi, til infrastruktur, til fødevarerproduktion, til klimatilpasning, til at beskytte naturen og biodiversiteten og til rekreative formål. Alt dette skal tænkes ind i arealanvendelsen.

Når arealerne skal kunne flere ting på samme tid, er vi nødt til at indgå kompromisser. Det betyder, at der er stærkt stigende efterspørgsel på pålidelige data om de danske arealer til bl.a. screeninger og miljøvurderinger. Areal- og miljødata bidrager til en hurtigere proces, og målet er at indsamlet data fra undersøgelser, feltobservationer og målere i naturen bliver delt, så det kan genbruges.

For at gøre arbejdet med at prioritere mellem de mange projekter for de danske arealer lettere, blev en større opdatering af Danmarks Arealinformation derfor også nødvendig.

4. Fra snæver til bred brugerskare

Danmarks Arealinformation blev til i forbindelse med oprettelsen af Danmarks Miljøportal tilbage i 2007, hvor amterne blev opløst, og data konsolideret i regi af Danmarks Miljøportal.

Danmarks Arealinformation har siden starten fået en markant stigning i antallet af brugere og det antal datasæt, man kan finde på platformen. Fra oprindeligt at indeholde omkring 40 landsdækkende kortlag med fællesoffentlige miljødata, så findes der i dag 260 kortlag. De mange institutioner, som Danmarks Arealinformation trækker data fra, herunder Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur (SDFI) og Plan- og Landdistriktsstyrelsen, har bidraget til at gøre platformen til en rig kilde til geografisk information.

Brugerne var i starten primært fra det offentlige – fx når der skulle laves lokalplaner og byudviklingsprojekter. I takt med, at platformen løbende fik tilføjet flere data, er flere brugere kommet til. Med over 100.000 brugere er Danmarks Arealinformation blevet en af de mest populære platforme i det offentlige, og den er et uundværligt værktøj for enhver, der beskæftiger sig med arealanvendelse i Danmark. I dag strækker brugerne sig usædvanligt bredt over kommuner, regioner, staten, NGO'er, forskningsinstitutioner, borgere, rådgivere, IT-virksomheder, forsyningsselskaber, byggeindustrien, den finansielle sektor og landbruget.

Desuden ser Danmarks Miljøportal det som en af sine kerneopgaver at sikre, at de fællesoffentlige miljødata, som vi opbevarer og udstiller, skaber mest mulig værdi. Der bliver brugt mange ressourcer på at indsamle og kvalitetssikre disse data, så det er centralt, at værdiskabelsen fortsætter ved så meget anvendelse som muligt, så data kan skabe endnu mere værdi og opfylde flere formål end bare det oprindelige indsamlingsformål.

5. Afsluttende bemærkninger

Danmarks Arealinformation er blevet til den succes, som det er i dag, på baggrund af et kontinuerligt fællesoffentligt samarbejde og ved at involvere brugere fra erhvervslivet og organisationer, så vi får en platform, der tilgodeser flest muligt.

Danmarks Arealinformation har så mange brugere, at det vil være svært at stille alle tilfredse, og enkelte af jer bliver sikkert frustrerede over ændringerne. Men vi gør vores bedste for at lytte til jer! Vi håber, at I kan se fordelene, og I fortsat vil dele jeres input, så Danmarks Arealinformation 2.0 kan blive et endnu stærkere redskab til arealforvaltning i Danmark, hvor både dybde og brugervenlighed prioriteres.

Det nye system kan tilgås allerede nu. Linket findes på Danmarks Miljøportals hjemmeside. Frem til den 4. april 2024 vil både den gamle og den nye version af Danmarks Arealinformation være i drift, hvorefter den gamle vil blive lukket ned. Det gør vi for at give brugerne en tilvænningsperiode, da vi godt er klar over, at selvom det nye system indeholder en masse forbedringer, vil der altid være behov for at vænne sig til ændringerne. Brugere har desuden mulighed for at komme med feedback til det nye system ved at kontakte Miljøportalens support.

Vi håber, at I vil tage godt imod det nye system.